

Bir Lider Nasıl Var Edilir?

Mevcut çağımızda dünya, tarihte eşi benzerine tanık olunmamış bir düzeyde ekonomik, sosyal, siyasi, askeri ve çevresel krizlerin içinde boğulmuştur. İnsan bu topraklara ayak bastığından beri, bugün karşı karşıya olduğu gibi bu kadar kapsamlı, geniş ve derin bir şekilde iç içe geçmiş sorunlar sarmalıyla daha önce hiç karşı karşıya kalmamıştır. Bu krizlerin en önemli nedenlerinden biri, bu sorunların tespit edilip çözüme kavuşturulmasına aktif katkı sağlayan ve İslam'ın hidayetinden ve maksatlarından çıkarılmış doğru çözümler sunan yeterlilik sahibi Müslüman liderler ile samimi Rabbani alimlerin olmamasıdır.

Gayrimüslim liderlerin bu sorunlara yönelik sunduğu çözümler gerçek çözümler değildir; aksine sorunları daha da katlayarak sonuçta hem kendilerinin hem de başkalarının hayatlarının yıkılmasına, hatta hayvanların ve cansız varlıkların hayatlarının bile sonu gelmeyen bir ıstırap ve sıkıntıya dönüşmesine yol açmaktadır.

Peki bugün, samimi Müslüman liderler ve alimler var mıdır?

Bugün karşı karşıya olduğumuz en büyük sorun, gerçek Müslüman liderlerin ve alimlerin yokluğudur. Zira İslam beldelerinin işlerini üstlenen liderler, bu krizleri İslam'ın hükümlerine göre çözmeye çalışmamakta, aksine gayrimüslimler tarafından ortaya konan çözüm ve modelleri uygulamaya dayanmaktadırlar.

Şerî ilme mensup kabul edilen ve Müslümanların alimleri olarak adlandırılan kimselere gelince; onlar, İslam'ın usulünden kaynaklanan çözümler sunmuyorlar, aksine gayrimüslimlerin ortaya koyduğu çözümleri ya da kendi yöneticilerinin benimsediği politikaları meşrulaştırmaya çalışıyorlar; böylece bu çözümlere İslam elbisesi giydireyorlar ve onları sanki İslam'ın hükümlerindenmiş gibi gösteriyorlar.

Hakiki Müslüman bir lider ve Rabbani Müslüman bir alim nasıl yetiştirilir?

Avamı ve havasıyla tüm Müslümanları, bu konuya hak ettiği ehemmiyeti ve özeni göstermeye, bunu ciddi bir diyalog ve tartışma alanı haline getirmeye; sürekli olarak açık ve pratik vizyon ile yönelimler sunmak için çalışmaya davet ediyorum. Aşağıda, bu meseleye dair zihnimde şekillenen fikir ve düşüncelerin kısa bir özetini sunacağım; bahsedeceğim şeylerin hata ihtimali olmayan bir gerçek olduğunu iddia etmiyorum; aksine ilim ve deneyim sahiplerinden, buradaki kusurları düzeltmelerini, yapılabilecek hataları tashih etmelerini ve eksik kalan kısımları tamamlamalarını rica ediyorum.

Hakiki bir lideri, diğerlerinden ayıran üç büyük özellik vardır: 1. Düşünmedeki üstünlüğü. 2. Şahsiyetinin sağlam ve ahlakının yüce olması. 3. Liderlik ettiği kişiler ve diğer insanlarla güzel ilişkisi.

Birincisi: Düşünmedeki üstünlük

Hakiki bir lider, sorunu başkasından önce hissedip erkenden idrak eden, sonra da sorunu çözme sorumluluğunu üstlenen kişidir; dolayısıyla bunu başkalarının yapmasını beklemez, aksine kendi kendine şöyle der; bu benim sorumluluğum ve bu sorunu çözmek için çaba göstermeye en layık olan kişi benim. Ardından çözüm arayışına başlar ve bunları uygulamaya uygun araç ve üsluplar icat eder. Gerekli araçları bulursa, bunları en iyi şekilde kullanıp değerlendirir; eğer bulamazsa maksadına ulaşmak ve hedefini gerçekleştirmek için bunları bulmaya ve icat etmeye çalışır.

Liderlik sıfatlarına sahip olmayan bir tabiiye ya da aslında bir lider olmamasına rağmen kendisine bu makam isnat edilen kişiye gelince; bir sorunla karşılaştığında ya da bu sorunun varlığına dikkat çekildiğinde, bu sorunun çözümünü kim üstlenecek der ve sorunu çözme sorumluluğunu üstlenmez; aksine bunu başkalarının yapmasını bekler. Hatta biri ona uygun bir çözüm önerse, hemen engelleri saymaya yönelir ve bu çözümü uygulamak için yeni araçlar icat etmek ve sebepleri hazırlamak ve fikri pratik bir gerçekliğe dönüştürmeye çalışmak yerine gerekli araçların azlığından veya yokluğundan ya da üslupların yokluğundan şikayet etmeye başlar.

Hakiki bir lider sadece bugünle meşgul olmaz; aksine her zaman yarın ve liderlik ettiği kimselerin geleceği hakkında düşünmeye devam eder. Ayrıca hakiki lider, önüne net ve belirli hedefler koyar, ardından bu hedeflere ulaşmak için tüm gücünü kullanır. Bu hedefleri gerçekleştirmesine yardımcı olacak en uygun araçları ve en iyi üslupları aramaktan vazgeçmez, bunları en iyi şekilde kullanır ve ihtiyaç duyulduğunda bunları geliştirir ki böylece tabiielerini, arzu edilen gayeye en iyi ve en isabetli yollarla ulaştırabilsin.

Liderlik ruhuna sahip olmayan kişiye gelince; gelecekle meşgul olmaktan daha çok mevcut olanla meşgul olur ve hedefler çizmeye ve oluşturmaya çalışmaz; aksine başkalarının çizdiği yolda ilerlemekle yetinir ve başkalarının belirlediği hedeflere ulaşmayı arzular ve girişimde bulunma veya liderlik sorumluluğunu üstlenme kaygısı duymadan onları takip etmeye razı olur.

İkincisi: Şahsiyetinde ve ahlakında üstünlük

Hakiki bir lider, derin bir düşünme ve sağlam bir incelemenin ardından hedefi netleştirdiğinde, kararlılık ve azimle o hedefe doğru ilerler, hiç tereddüt etmez ve zorluklar karşısında geri adım atmaz. İnsanların nazarında ister faydalı ister zarar olsun sonuçlardan duyduğu korku onun, hak ve vacip olarak gördüğü şeyleri yapmasını engellemez; sorumluluğunu tam olarak üstlenir, sonuçlarından kaçmaz ve suçu başkalarının üzerine atmaz. Ayrıca gerek düşünme konusunda gerekse araçlar ve üsluplar icat etme konusunda bir acizlik göstermez; aksine maksadını gerçekleştirmek için en ideal yolu bulana kadar, önce Allah'a, ardından da Allah'ın kendisine bahşettiği ilim, hikmet ve tecrübeye dayanarak araştırma ve içtihadına devam eder.

Liderlik sıfatlarını barındırmayan kimseye gelince; liderlik koltuğuna oturtulsa bile, araçların azlığını veya yokluğunu gerekçe gösterir ve bunu da işi bırakmak ya da geri adım atmak için bir mazeret olarak kullanır. Ayrıca zorluklarla karşılaştığında sabır ve kararlılıktan yoksundur; zira engellerle karşılaştığında, bunlara karşı kararlılık göstermez, aksine hemen geri adım atar. Sonra da kendini gözden geçirip kusurları ıslah etmek, çözümler hakkında araştırmak, cesaret ve dürüstlikle sorumluluğu üstlenmek yerine, başarısızlığın sorumluluğunu, kendinden öncekilerin ya da çevresindekilerin üzerine atar.

Üçüncüsü: İnsanlara karşı muamelede üstünlük

Hakiki bir liderin, her amelde, özellikle de meşakkatli amellerde ve büyük tutumlarda başkaları için örnek olması gerekir; dolayısıyla sadece emirler vermekle yetinmez, aksine bizzat ön saflarda yerini alır ve özveri ve fedakarlık konusunda örnek olur. Zorluklar geldiğinde ya da felaketler çöktüğünde, tabiiilerinin sığındığı liman ve kendisine dayandıkları bir duvar olur; onda sabır, kararlılık, güçlü bir azimet ve çalışmasında süreklilik görürler; böylece sıkıntılar onu sarsamaz ve krizler karşısında azmi zayıflamaz. Ayrıca teşvik ve motive etme durumlarını iyi bilir; hak eden kişiye uygun bir zamanda ve yerde onurlandırır; affetmenin daha uygun ve faydalı olduğu

durumlarda ne zaman ve kimi affedeceğini bilir ve her şeyi yerli yerine koyar; böylece kararlılık ile merhametin, adalet ile iyiliğin arasını birleştirir.

Liderlik ruhuyla bezenmemiş kişiye gelince; başarısızlık ya da zor zamanlarda, sorumluluk üstlenmek için öne çıkmak yerine meşakkatin olduğu yerlerden uzaklaşır ve kendisi için çeşitli mazeretler aramaya koyulur. Eğer başına bir musibet gelmiş yahut iş uğrunda büyük bir çaba göstermiş birini görse; onu güzel bir şekilde teselli ve teşvik edemez; bilakis ona şöyle der; sen bunu ancak kendin için yaptın, ödülünü de sen alacaksın; o yüzden yaptığın şeyleri başımıza kakma. Böylece onun kararlılığını güçlendirmek ve ona umut aşılama yerine hayal kırıklığını daha da artırır. Ayrıca teşvik etmeyi yerli yerinde yapamaz; affetmenin ne zaman daha uygun ve cezanın ne zaman daha zorunlu olduğunu bilemez; insanların durumları arasında ayırım yapamaz; bu nedenle onun muamele etme dengesi bozuk olur ve doğru bir şekilde değerlendirme ve her şeyi yerli yerine koyma yetisinden de yoksundur.

Hedeflerin üzerine inşa edildiği veya sorunların ışığında çözüme kavuşturulduğu temele gelince; bu, şu üç temelin dışına çıkmaz:

Birincisi: Kişisel heva ve arzular.

İkincisi: Allahu Teala'nın indirdiği şeriat.

Üçüncüsü: Adetler ve örfler, insanları taklit etmek, arkadaşlara uymak, Allah'ın emrine aykırı olan şeylerde ebeveynlere itaat etmek ya da Allah'ın şeriatına dayanmayan kanun ve sistemlere başvurmak gibi şeriat ve hevanın dışında olan şeyler.

Eğer hedeflerin belirlenmesinin ya da sorunların çözülmesinin temeli, heva ya da Allah'ın şeriatına aykırı referanslar olursa, bunun akıbeti dünyada fesat ve sıkıntı, ahirette ise insan bunun üzerinde ısrar edip tövbe etmeden ölürse azaptır.

Eğer temel Allahu Teala'nın şeriatı olursa, bu şeriat en doğru yollara iletir, insanlar için dünyalarında hayır ve iyilik gerçekleştirir ve bunlara sınırsız sarılanlar ve Allah Azze ve Celle'ye karşı muhlis olanlar için, ahirette Allahu Teala'nın rızasını ve cennetini kazanmanın sebebi olur.

İslami toplumların liderliğini üstlenen kişileri ıslah etmenin en faydalı araçlarından biri, onlara emanet edilen liderlik sorumluluğunu üstlenmelerinin hissettirilmesi ve sorunları gerçek bir şekilde çözmelerinin talep edilmesidir; bu nedenle onlardan her birine şu soru sorulmalıdır: Sen bir lidersin; peki bu soruna yönelik çözümün nedir? Bu çözümün dayandığı temel nedir? Bu çözüm, senin heva ve arzuna mı dayanıyor, yoksa beşeri referansa mı ya da Allahu Teala'nın şeriatına mı dayanıyor? Eğer çözüm, onun hevasına veya Allah'ın şeriatının dışındaki şeylere ya da parlamentonun çıkardığı anayasa ve devlet kanunları ya da Birleşmiş Milletler kararları gibi tağutlara dayanıyorsa, çöp kutusuna fırlatılıp atılır.

Bu sorunun onları, gözden geçirmeye, düşünmeye ve şerî hükümlere başvurup bunlardan çözümler istinbat etme konusunda içtihadta bulunmaya sevk eden bir araç olması ve cevabı baştan ezberletmemeleri gerekir; yani anlamadığı ve amel etmediği şeyleri söyleyerek bir ahmak gibi tekrarlamamak gerekir; zira onları düşünmeye ve içtihadta alıştırmak, anlayışın pekiştirilmesine ve sorumluluğun üstlenilmesine daha elverişlidir.

Önceden hazırlanmış görüş ve içtihatlarla gelince; ortaya koydukları çözümleri değerlendirmek, onları tartışmak ve şerî deliller ışığında muhasebe etmek için bunlardan yararlanılabilir; böylece diyalog, salt taklit üzerine değil, ilim ve delile dayalı olmuş olur.

Yöneticiler üzerinde etki bırakan ve onlara ıslah etme sorumluluğunu yükleyen en büyük unsurlardan biri, ümmetin onlardan bunu talep etmesidir; zira yöneticilerin durumu, çoğu zaman halklarının durumunun bir yansımasıdır. Bu nedenle erkekleri ve kadınları, büyükleri ve küçükleriyle ümmetin tüm fertlerinin, sorumluluklarının bilincinde olmaları ve işlerini üstlenenlerden sorunlarla yüzleşmelerini, onlardan kaçmamalarını ve çözümlerinin ve kararlarının dayandığı temeli açıklamalarını talep etmeleri gerekir; dolayısıyla onlara şöyle denilmelidir: Bu işten sen sorumlusun; peki çözümün nedir? Bu çözümü dayandırdığın asıl nedir? Delilin ve referansın nedir? Sürekli sorgulamak ve açıklama ve delil talep etmek, lideri kendi içtihadını gözden geçirmeye, hakikati araştırmaya ve önce Allah'ın, sonra da insanların önünde sorumluluğunu üstlenmeye sevk eden nedenlerden biridir.

Bu bağlamda anne ve babalara; çocuklarını liderlik sıfatları ve sorumluluk üstlenme üzerine yetiştirmeye hassasiyet göstermelerini tavsiye ediyorum; zira bu, hem bireyin hem de ümmetin en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biridir. Bu nedenle çocuklarını, küçük yaştan itibaren ister küçük ister büyük olsun sorunlarla başa çıkmaya alıştırmaları gerekir; yani çocuklara meseleyi sunup, sonra da "bu sorunu nasıl çözeceksiniz?" şeklinde sormaları gerekir. Çocuklardan bizzat kendilerinin düşünmelerini ve çözüm önerileri sunmalarını talep etsinler; en başta cevap verme konusunda acele etmesinler.

Çocuklar ulaştıkları çözümleri sunduklarında, anne ve babaların onlarla tartışmaları, onları doğru olan şeye yönlendirmeleri ve onlara düşüncelerindeki güçlü ve zayıf yönleri açıklamalıdır; bu üslup, çocuklarda sorunları çözme becerisini geliştirir, liderlik kişiliğini oluşturur, onlara girişimcilik ruhunu, sorumluluğu en güzel şekilde üstlenmeyi, delil talep etme ve hükümleri doğru esaslar üzerine oturtma yetisini aşılır.

Ümmetin eğitilmesi, yönlendirilmesi ve yöneticilerin sorumluluklarını doğru bir şekilde yerine getirip getirmediklerinin muhasebe edilmesi, Rabbanî alimlerin üstlenmesi gereken en büyük görevlerden biridir; zira alimler, peygamberlerin varisleri, ilmin taşıyıcıları, hidayet ve ıslah etmenin kandilleridir. Ne yazık ki ümmetin arasında bu sıfatlara sahip alimler bulunmamaktadır; zira bugün ümmet, sağlam ilmin, bağımsız içtihadın, nasihat ve ıslah görevini yerine getirme ile bunun sonuçlarına katlanmanın arasını bir araya getiren yeterli sayıda alimlerden yoksundur; bu nedenle eğitim, ıslah ve sorgulama alanlarının birçoğu, şeriatın maksatlarını gerçekleştirecek şekilde yerine getirecek kimselere hâlâ ihtiyaç duymaktadır.

Rabbanî alimleri ortaya çıkarma ve onları eğitme sorumluluğu da ümmetin omuzlarındadır. Ümmetin; ilim ile basiretin ve asrın sorunları hakkında şerî hükümleri açıklayabilme yetisinin arasını bir araya getiren Rabbanî âlimlere şiddetle ihtiyacı vardır; bu nitelikteki alimlerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak ise, her biri kendi gücü ve alanına göre ümmetin tüm fertlerinin ortak bir sorumluluğudur.

Buna yardımcı olacak araçlardan biri de insanların, siyasi, ekonomik, toplumsal, askeri, çevresel ve diğer meseleleri ilim ehline ve şerî ilimle uğraştığı bilinen kimselere sıkça arz etmeleri ve onlardan, bu meseleler hakkındaki şerî hükmü delilleriyle birlikte açıklamalarını, bu hükmün üzerine bina edildiği esasları şerh etmelerini ve şeriatın bu hükümleri uygulama sorumluluğunu kime yüklediğini beyan etmelerini talep etmeleridir; böylece hem âlimlerin ümmetin vakıası ile olan bağı yenilenmiş olur, hem delille disipline edilmiş içtihat kökleşmiş olur, hem de insanların sorunlarının araştırma, eğitim ve irşad alanlarındaki varlığı devam etmiş olur.

İnsanların genelinin bu görevi yerine getirmek için geniş bir ilme ihtiyacı yoktur; aksine sorumluluğun aslını idrak etmeleri ve bunu sürekli olarak talep etmeye bağlı

kalmaları yeterlidir. Zira kastedilen, her bireyin müçtehit olması değil; aksine soru ve açıklama talep etmeye ve genel sorunları sorgulamadan bırakmamaya özen göstermesidir. Bu konuda en önemli olan şey, talebin sürekli olması ve bu talebin sürdürülmesidir; bu yüzden insanların işlerini üstlenenlere şöyle denilir: “Bu sorunları çözmek sizin sorumluluğunuzdur; peki düşündüğünüz çözüm nedir? Ve bunu dayandırdığınız esas hangisidir?” İlim ehline de şöyle denilir: “Sizler şeriat ilmi ehliyorsunuz; bu sorunlar hakkındaki Allah’ın hükmünü delilleriyle birlikte bize açıklayın ve şeriatın bu hükümleri uygulama sorumluluğunu kime tevdi ettiğini de açıklayın.”

Soruları çoğaltmak, delil talep etmek ve ilmi diyalogu sürdürmek, sorumluluk kültürünü pekiştirmeye, içtihadı canlandırmaya ve ümmeti ilim ve delile bağlamaya yardımcı olan nedenlerdendir.

İslam şeriatı, Allahu Teala’nın insanlığın hidayeti için indirdiği eksiksiz bir şeriattır ve bu şeriatta, hayatın işlerini en mükemmel şekilde çözmeye götüren usuller, kaideler ve maksatlar belirlemiştir. Bunlar sadece Müslümanların hayatının düzenlenmesine özgü değildir; aksine doğru bir şekilde anlaşılıp doğru bir şekilde uygulandığında, tüm insanlar için adaleti, merhameti ve maslahatı gerçekleştiren ilkeleri ve değerleri de barındırmaktadır. Allah bu şeriatı korumuştur; bu nedenle nasları ve usulleri değişme tabi olmadan sabit olarak kalmaya devam etmiştir; dolayısıyla şeriat ilim ehlini, kendine başvurmaya, kendini güçlü bir şekilde anlamaya, kendisinden hükümler istinbat etmeye ve bunları, maksatları ve delillerine uygun şekilde vakıalara indirmeye davet etmektedir.

Dolayısıyla bugün ihtiyaç olan şey yeni bir şeriat değildir; aksine Allah’ın şeriatını iyi anlayan, onu açıklamak için içtihat eden ve onu ilim, hikmet ve adaletle uygulamaya çalışan kimselere ihtiyaç vardır ki böylece şeriat, insanı ve toplumu ıslah etmede meyvelerini verebilsin ve Allahu Teala’nın izniyle hem dünyada hayrın hem de ahirette de kurtuluşun sebebi olabilsin. İslam şeriatını anlamanın, idrak etmenin ve uygulamanın uzun bir zamana ihtiyaç yoktur; aksine sadece ona başvurmaya ihtiyaç vardır. Eğer insanlar ona dönerse, önceden Müslüman olsunlar ya da olmasınlar onu büyük bir hızla kavrayabilirler ve onu uygulamak onlara bir zorluk çıkarmaz; aksine hızlı ve kolay olur.

Allah’ım, bizi İslam’ı doğru bir şekilde anlayan, doğru bir şekilde tebliğ eden ve doğru bir şekilde uygulayan kimselerden kıl. Allah’ım! Bizleri İslam’ın açığa çıkmasına ve Müslümanların izzetli olmasına bir neden kıl; bizim elimizle dinine yardım et ve onunla kelimeni yücelt; Şüphesiz Sen, her şeye kadirsin.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Ahmed Hadi